

بۇۋاققا ئىسىم قويۇش تەرتىپلىرى.(چوقۇم كۆرۈڭ)

بىز ئاللاھ خالىسا ھامان بىر كۈنى ئاتا-ئانا بولىمىز.شۇڭا ھەممىڭلار ئازراق ۋاقىتلىقلارنى چىقىرىپ ئوقۇپ قۇيۇڭلار.

پەرزەنت خوشاللىقى ھەر قانداق ئاتا-ئانا ئۈچۈن چەكسىزدۇر. ئادەتتە كىشىلەر غەم قايغۇسىنى كۆز ياشلىرى بىلەن ئىپادىلەسە، خوشاللىقنى كۈلكە بىلەن ئىپادىلەيدۇ. بىراق دەرىجىدىن تاشقىرى خوشاللىقنىمۇ كۆز ياشلىرى بىلەن ئىپادىلەپ، ئاللاھقا تەشەككۈر ئېيتىدۇ. پەرزەنت خوشاللىقى مۇشۇلار قاتارىدىن بولۇپ، ھەر قانداق رەھىمسىز، تاش يۈرەك ئاتا-ئانىمۇ بۇنداق خوشاللىقنىڭ سىرتىدا ئەمەس. چۈنكى ئاتا-ئانىنىڭ ئەڭ چوڭ ئارزۇسى ئۆزلىرىنىڭ ئىزباسارى بار بولسا، ئۆزلىرى ئاچ-زار، يىلىڭ بولسىمۇ پەرزەنتىنىڭ غېمىنى يەپ مەڭگۈ مىننەتسىز قۇلدەك ئىشلەپ پەرزەنتلىرىنى تەربىيەلەش. قاتارغا قوشۇش ۋە جەمئىيەت ئۈچۈن ياراملىق ئادەم قىلىپ تەربىيەلەش ئۈچۈن تىرىشىدۇ. ھەمدە چەكلىك ئۆمرىدە ئەمەلگە ئاشۇرالمىغان ئارزۇ-ئارمانلىرىنى ئۆزىنىڭ مىراسخورى بولغان، پەرزەنتىنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرشى ئۈچۈن ئۇنى ياراملىق ئەۋلاتلاردىن قىلىشقا پۈتۈن كۈچى بىلەن تىرىشىدۇ.

چۈنكى، ھەقىقىي بىلىمدىن خەۋەرسىز بۇ ئاتا-ئانا قىممەتلىك ئۆيۈن-تاماشا، ھاۋايى-ھەۋەس بىلەن ئۆتكۈزۈپ ئەقىل-ھوشنى تاپقاندا بەللىرىنىڭ مۇكچۈيۈپ ئۆمرىنىڭ بىر يەرگە بېرىپ قالغانلىقىنى ھېس قىلىپ چۆچۈپ كېتىدۇ. دە سەۋەبىنىڭ نىمە ئىكەنلىكىنى ئىزدەشكە باشلايدۇ. ئاخىرى سەۋەبىنى تاپىدۇ. ئۇ بولسىمۇ تەربىيىسىلىك ۋە بىلىمىسىلىك!. ئەمدى قانداق قىلىش كېرەك؟ ئۆبىردىن-بىر ئۆمىدىنى پەرزەنتىگە باغلايدۇ. ئۇ تەربىيە ۋە بىلىمنىڭ

ئېرىشتۇردىغانلىقى تۇنۇپ يېتىدۇ. چۈنكى
ئۇ ئاللاھ تائالاھنىڭ <>: ئىنسان پەقەت تىرىشقان نەرسىگە
ئېرىشەلەيدۇ. ئۇنىڭ تىرىشچانلىقىنىڭ نەتىجىسى پات ئارىدا كۆرىلىدۇ. ئاندىن
تولۇق مۇكاپات (ياكى) جازا بېرىلىدۇ <> (سۈرە نەجم - 41 - 39 ئايەتلەر)
ئىداسىدىن ئىبارەت پارلاق يولنى تۇنۇۋالدى.

يېڭى ھاياتلىق دۇنياغا كۆز ئاچقاندىن كېيىن ئالدى بىلەن ئاتا-ئانىنىڭ دۇچ
كېلىدىغىنى قايسى ئىسىمنى قويۇش، قايسى تەرتىپ بىلەن قويۇش
مەسلىسىدۇر. قويۇلدىغان ئىسىم قۇلاققا يېقىملىق بولغاندىن سىرت، مەنىسىنىڭ
ياخشى بولۇشى ئالدىنقى شەرت قىلىندۇ.

بۇ ھەقتە پەيغەمبىرىمىز <>: <سەلەر قىيامەت كۈنى ئۆزەڭلار ۋە ئاتا-ئاناڭلارنىڭ
ئىسمى بىلەن چاقىرىلسە. شۇڭا، ئىسىملارنى ياخشى قويۇڭلار.>> دېگەن (سۈنەنۇ
ئەبى داۋۇتتىن)

تۆۋەندە ئىسىم قويۇش ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك مەسلىلەرنى قىسقىچە
چۈشەندۈرىمىز:

1. بۇۋاق تۇغۇلغاندا خوش - خەۋەر يەتكۈزۈش ھەم مۇبارەكلەش

خەلقىمىزنىڭ ئەنئەنىلىرىدىن بىرى بۇۋاق تۇغۇلغاندا خوش - خەۋەر يەتكۈزۈش
ۋە مۇبارەكلەش. ئەگەر بىرىنىڭ ئايالىنىڭ يەڭگىگە نىلىكىدىن خەۋەر تاپقان
كىشى ھامان ئۇ كىشىگە خوش - خەۋەر يەتكۈزۈشكە ئالدىرايدۇ. بۇ، ئۇ كىشىگە
خۇرسەنلىك ئاتا قىلىش بىلەن بىرگە ئۇ كىشى بىلەن شۇنداقلا، ئائىلىلەر ئارا
دوسلۇق مۇناسىۋىتىنىڭ كۈچىيىشىگە پايدىلىق. ئەگەر كېيىن خەۋەر تىپىپ قالسا
<ئە - ئايالىنى مۇبارەكلەيدۇ. بۇۋاققا ئاللاھتىن ئۇزۇن
ئۆمۈر، ئىنساپ - تەۋپىق - بەخت - سائادەت تىلەپ خوشاللىقنى

>> بىز ئۇنىڭغا (ئىبراھىمنىڭ ئايالى

سارەگە) ئىسھاق (ئىسمىلى) بالىسىنىڭ بولىدىغانلىقى بىلەن ۋە ئىسھاقتىن كېيى
كىلىدىغان يە ئىقۇب

(ئىسمىلىك نەۋرىسى بولىدىغانلىقى) بىلەن خوش بىشارەت بەردۇق) << (سۈرە
ھۇد 71- ئايەت)

بۇۋاق تۇغۇلغان ھامان (كىم بولسا بولىۋېرىدۇ) قۇلىقىغا ئەزان ئېيتىلدۇ.
ئەبۇ رافئە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: مەن پاتىمە رەزىيەللاھۇ ئەنھا
ئوغلى ھەسەن ئىبنى ئەلنى تۇغقاندا رەسۇلۇللاھنىڭ ئۇنىڭ قۇلىقىغا
ئەزان (نامازدا ئېيتىلىدىغان) ئېيتقانلىقىنى كۆرگەن. (جامىئۇت تىرمىزىي، سۈنەنۇ
ئەبى داۋۇد تىن)

ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: پەيغەمبىرىمىز نەۋرىسى
ھەسەن رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ تۇغۇلغان كۈنى ئۇنىڭ ئوڭ قۇلىقىغا ئەزان، سول
قۇلىقىغا تەكبىر ئېيتقان (شۇئە بۇلىماندىن).

2. ئېغىز لاندۇرۇش

>> ئېغىز لاندۇرۇش << دېگىنىمىز. چاينالغان نەرسىنى بۇۋاقنىڭ ئاغىزىغا سېلىپ
ئاغىزنى ھەرىكەتلەندۈرۈش دېگەنلىكتۇر. بۇۋاق شۇ نەرسىنى يۇتقىچە ئۇنى
ئوڭ- سولغا ئاستا- ئاستا ھەرىكەتلەندۈرۈپ تۇرۇشتۇر. بۇنىڭ ھېكمىتى، شۇكى بۇ
ئارقىلىق بالىنىڭ ئېغىز بوشلۇقى تىل ھەرىكىتى ئارقىلىق كۈچلىنىدۇ. شۇنىڭ بىلەن
ئانىسىنى ئىمىشتە قىينالماي ياخشى ئېمەلەيدۇ. بۇۋاقنى ئېغىز لاندۇرغاندا ئەڭ
ياخشىسى سالەم، تەقۋا كىشىنىڭ ئېغىز لاندۇرغىنى ياخشى. بۇھەقتە مۇنداق
ھەدىس شەرىق بار: ئەبۇ مۇسا رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: مېنىڭ
پەرزەنتىم تۇغۇلغاندا، ئۇنى پەيغەمبىرىمىزنىڭ يىنىغا ئېلىپ

ئۇنىڭغا ئىبراھىم دەپ ئىسىم قويۇپ بولۇپ، خورما بىلەن
ئېغىزلىنىدۇ ۋە ئۇ بالا ئۈچۈن بەركەت تىلەپ دۇئا
قىلدى (سەھىھۇلبۇخارىي، سەھىھۇلمۇسلىم ۋە مۇسنەدۇ ئەھمەدتىن)
3. بۇۋاققا ئىسىم قويۇش؛

بۇۋاق يەتتىنچى كۈنى ئىسىم قويۇلۇدۇ. (تۇغۇلغان كۈنى ئىسىم قويۇلمىغان بولسا)
پەيغەمبەرىمىز >>:، بارلىق تۇغۇلغان بۇۋاق ئەققىسىگە گۆرە
قۇيۇلغان. 7-كۈنى (قوي) بۇغۇزلىنىدۇ. ئىسىم
چۈشۈرۈلىدۇ << جامىئۇتتىرمىزىي، مۇسنەدۇ ئەھمەد تىن >>. (يەنە بىر
ھەدىستە: باھارلىق تۇغۇلغان بۇۋاق ئەققىسىگە گۆرە قۇيۇلغان. 7-كۈنى قوي
بوغۇزلىنىدۇ، چېچى چۈشۈرۈلىدۇ، ئىسىم قۇيۇلۇدۇ دېيىلگەن << (سۇنەنۇ ئەبى
داۋۇد، سۇنەنۇنەسەئىي، سۇنەنۇئىبنى ماجە، مۇسنەدۇ ئەھمەدتىن)

ئىسىم قويۇشتا ئادەتتە بىلىملىك، تەقۋا كىشىنى چاقىرتىپ قۇيۇلىدۇ. ئەگەر زۆرۈر
بولۇپ قالسا، ئاتىسى ئۆزى قويسىمۇ بولىۋېرىدۇ. ئىسىم قويغۇچى ئىمكانىيەتنىڭ
يېتىشىچە تاھارەت ئېلىپ ئاندىن ئىسىم قويغان ياخشى. ئىسىم قويغۇچى (بۇۋاق
تۇغۇلۇپلا ئىسىم قويماقچى بولسا، بۇۋاقنى قولغا ئېلىپ، خورمىنى ياكى شۇنىڭدەك
تاتلىق يېمەكلىكنى ئاغزىدىن چايناپ ئاندىن بۇۋاقنىڭ ئاغزىغا سېلىپ
ئېغىزلىنىدۇرۇپ بولۇپ، ئاندىن ئىسىم قويدۇ) ئەنئەنىۋى بىللاھى
مىنەششەيتانرەجىم، بىسىمىللاھىر رەھمانىر رەھىم دەپ بولۇپ، ئاندىن ئىسىم
قويدۇ. مۇسۇلمان بۇۋاقنىڭ ئىسمى پالانى بولسۇن دەيدۇ. ئاندىن بۇ دۇئانى
ئوقۇيدۇ. ئەللاھۇمما بارىك فىيى ۋە لاتەزۇررەھۇ، ئەللەھۇمما ئەننەھۇ ئەلە
زىكرىكە ۋە شۇكرىكە ۋە ھۇسنى ئىبادەتكە. تەرجىمىسى: ئى ئاللاھ، بۇۋاققا زىيان
زەخمەت يېتىشتىن ساقلاپ ئۇنىڭغا (ئۆمرىگە) بەركەت ئاتا قىلغايىسەن، ئى ئاللاھ،

زىكرى قىلىشىغا. ساڭا تەشەككۈر ئېيتىشىغا، ئىبادىتىڭنى ياخشى

قىلىشىغا ياردەم بەرگەيسەن.

4. بۇۋاقنىڭ ئەقىقىسىنى قىلىش

ئەقىقە دېگەنلىك بۇۋاق تۇغۇلۇپ يەتتىنچى كۈنى قوي سويۇپ بۇۋاقنى قۇتلۇقلاشتۇر.

بۇ ھەقتە پەيغەمبىرىمىز <<بۇۋاقنىڭ ئەقىقىسىنى قىلىپ، ئۇنىڭ ھەققىدە ئاللاھقا

ئاتاپ قان ئاقتۇزۇڭلار، شۇ ئارقىلىق بۇۋاققا كېلىدىغان ئازارنى يىراق

قىلىڭلار>> دېگەن. (سەھەبۇلبۇخارىي، جامىئۇت تىرمىزىي، سۇنەنۇ ئەبى

داۋۇد، سۇنەنۇ ئىبنى ماجى، مۇسنەدۇ ئەھمەد ۋە سۇنەنۇددارمىدىن)

ۋە يەنە پەيغەمبىرىمىز 7-كۈنى بۇۋاققا ئىسىم قويۇشنى، (شۇ ئارقىلىق) ئازارنى

يىراق قىلىشنى ۋە ئەقىقە قىلىشنى بۇيرىدى. (جامىئۇت تىرمىزىيىدىن)

پەيغەمبىرىمىز ئوغۇل پەرزەنگە ئىككى قوي، قىز پەرزەنتكە بىر قوي ئەقىقە

قىلىسىمىزنى بۇيرىدى. (، جامىئۇت تىرمىزىي، سۇنەنۇ ئىبنى ماجە دىن)

<<پەيغەمبىرىمىز ھەر قانداق بۇۋاق ئەقىقىسىگە گۈرە قويۇلغان. يەتتىنچى كۈنى

ئەقىقىسى قىلىندۇ، ئىسىم قۇيۇلدۇ (ئەگەر بىرىنچى كۈنى ئىسىم قويۇلمىغان بولسا)،

چېچى چۈشۈرۈلدۇ>> دېگەن. (، جامىئۇت تىرمىزىي، مۇسنەدۇ ئەھمەد تىن)

پەيغەمبىرىمى <<ئوغۇل پەرزەنتكە ئىككى قوي، قىز پەرزەنتكە بىر قوي ئەقىقە

قىلىش كېرەك. سىلەرنى بۇۋاقنىڭ ئوغۇل قىز تۇغۇلۇپ قىلىشى ئەقىقەدىن توسۇۋ

قويمىسۇن >> دېدى. (، جامىئۇت تىرمىزىي، سۇنەنۇ ئەبى

داۋۇد، سۇنەنۇننەسەئىي، سۇنەنۇ ئىبنى ماجە ۋە مۇسنەدۇددارمىدىن)

بىر قوي ئەقىقە قىلىش توغۇرىسىدىمۇ مۇنداق ھەدىس بار. پەيغەمبىرىمىز ھەسەن

ئىبنى ئەلىينىڭ ئەقىقىسى ئۈچۈن بىر قوي ئۆلتۈرگەن. (، جامىئۇت تىرمىزىي دىن)

يۇقىرىقى ھەدىسلەردىن ئوغۇل پەرزەنت ئۈچۈن ئىككى قوي ئەقىقە قىلىشنىڭ ئەۋزەللىكى، بىر قوي ئەقىقە قىلىسىمۇ بولدىغانلىقى مەلۇم.

ئەقىقە قىلىشنىڭ ۋاقتى توغرىسىدا مۇنداق ھەدىس بار. پەيغەمبىرىمىز >>7، 14- ۋە 21- كۈنلىرى ئەقىقىسى قىلىنىپ قوي بۇغۇزلىنىدۇ << دېگەن. (سۈنە نۇلبە يەھقى، سۇيۇتنىڭ جامئۇسسە غىردىن)

ئەقىقە قىلىندىغان قوي قوشقار بولۇشى، ئاقساق، چولاق بولماسلىقى شەرت قىلىنىدۇ. ئەقىقە قىلىش بولسا، بۇۋاقتىڭ بۇنىڭدىن كېيىن بېشىغا كېلىدىغان ھەرخىل ئاپەتلەردىن قۇتۇلۇپ قىلىش ئۈچۈن قىدىيە بېرىش بولۇپ، ئىسمائىل ئەلەيھىسسالامغا كەلگەن ئۆلۈمنى بىر قوچقار قۇربانلىق قىلىش بىلەن قۇتقۇزۇپ قىلىنغانلىقى كۆزدە تۇتۇلغان. قوي بوغۇزلاش تەرتىپى توغرىسىدا مۇنداق ھەدىس شەرىفى بار. پەيغەمبىرىمىز مۇنداق دېگەن >> ئەقىقنىڭ قوينى بۇۋاقتىڭ ئىسمىنى ئاتاپ تۇرۇپ بىسىمىلاھى، ئى ئاللاھ. بۇ قوينى سەن ئۈچۈن سويدۇم، پالانى بۇۋاقتىڭ ئەقىقىسى دەپ بوغۇزلاڭلار << دېگەن (سەھىھ ئىبنى ھىببان، مۇسنەدۇ ئەبى يەئلا، سۈنە نۇلبە زىيار ۋە سۈنە نۇ ئىبنى مۇنزەردىن)

ئەقىقە قىلغاندا ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان دوستلىرىنىڭ ئەقىقە مۇراسىمىغا چاقىرىپ خوشاللىققا ئۇلارنى شېك قىلسا بولىدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا ئەقىقە كۆشىدىن يېقىنلىرىغا، پېقىرلارغا سەدىقە بېرىش كېرەك. چۈنكى، ئۇ مۇراسىم تۆۋەندىكى قائىدىگە ئۇيغىن زىياپەتلەر قاتارىدا:

1. ئەلقىرا (ئىككى مېھماننىڭ زىياپىتى)

2. تۆھپە (يوقلاپ كىرگەن مېھماننىڭ زىياپىتى)

3. خۇرس (تۇغۇلغان بۇۋاق زىياپىتى)

4. مەئدۇبە (چاي زىياپىتى)

5. ۋەلىمە (توي زىياپىتى)

6. ئەقىقە (بۇۋاق تۇغۇلۇپ يەتتىنچى كۈنى قوي سۇيۇلدىغان زىياپەت)

7. غەدىرە (خەتنە زىياپىتى)

8. ۋەزىمە (ماتەمدارلارغا بېرىلدىغان تاماق)

9. نەقىئە (سەپەردىن قايتىش زىياپىتى)

10. ۋەكىرە (قۇرۇلۇش پۈتتۈرۈش زىياپىتى)

11. بۇۋاقنىڭ چېچىنى چۈشۈرۈش

پەيغەمبىرىمىز دەۋىردە بۇۋاق تۇغۇلۇپ يەتتىنچى كۈنى چېچى چۈشۈرۈلۈپ چېچىنىڭ ئېغىرلىقىدا كۈمۈش سەدىقە قىلىناتتى. بۇ توغرىدا مۇنداق ھەدىس شەرىق بار. پەيغەمبىرىمىز قىزى پاتىمە رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا >>: ئى پاتىمە، ھەسەننىڭ چېچىنى چۈشۈرۈڭ. چاچنىڭ ئېغىرلىقىدا كۈمۈش سەدىقە قىلىڭ << دېگەن. (جامىئۇت تىرمىزىي، مۇۋەتتا مالىكتىن)

بۇنىڭ ھېكمىتى تۆۋەندىكى بىر قانچە تەرەپلەردە كۆرۈلدى.

1. تىببى ھىكمەت: چاچنى دەسلەپتە چۈشۈرۈش ئارقىلىق بالىنىڭ باش تېرىسىنى كۈچلەندۈرۈش. چاچ چىقىدىغان تۆشۈكچىلەرنى ئېچىش، شۇ ئارقىلىق بالىنىڭ كۆرۈش، پۇراش ۋا ئاڭلاش تۇيغۇلىرىنى يېتىلدۈرۈش قاتارلىقلار.

2. ئىجتىمائىي ھىكمەت: كۈمۈش سەدىقە قىلىش ئارقىلىق كەمبەغەللەرگە ياردەم قىلىش كۆزدە تۇتۇلىدۇ. شۇنداقلا كىشىلەر ئارىسىدا بىر-بىرگە كۆيۈنۈش ۋە رەھىم-شەپقەت قاتارلىقنىڭ ئاساسى بەرپا بولىدۇ.

بۇۋاقنىڭ ۋېبۇنى ئۇ يەر بۇ يەرلىرىنى چۈشۈرۈش ئاللاھ ياخشى كۆرىدىغان << ئادىللىق >> دېگەن ئۆلچەمگە توشمايدۇ. ئىنسان باشقىلارغا ئادىللىق قىلىش بۇيرۇلۇش بىلەن بىرگە، ھەتتا ئۆز بەدىنىدىكى ئەزالارغىمۇ ئادىللىق قىلىشقا

بۇيرۇلغان. شۇڭا باشنىڭ بىر قىسمىنى قالدۇرۇپ قويۇش چاققا قىلىنغان ئادالەتسىزلىك ھېساپلىنىدۇ. چۈنكى ھەدىسى شەرقتە پەيغەمبىرىمىز كۇكۇلا قويۇشنى چەكلىگەن ئىدى. (سەھىۋىلۇ خارىي، سەھىۋىلۇمۇسلىم، جامىئۇت تىرمىزىي، سۇنە نۇ ئەبى داۋۇد، سۇنە نۇننە سەئىي، سۇنە نۇ ئىبنى ماجە ۋە مۇسنەدۇ ئەھمەد تىن) يەنە پەيغەمبىرىمىز ساپە بىلەن ئاپتاپ ئارسىدا ئولتۇرۇشتىن چەكلىگەن. (سۇنە نۇ ئىبنى ماجە دىن)

پەيغەمبىرىمىز مۇنداق دېگەن <<سەلەرنىڭ بىرىڭلار ئاياغ كىيسە، ئوڭ پۇتۇدىن باشلىسۇن. ئاياغنى سالماقچى بولسا، سول پۇتۇدىن باشلىسۇن. ئاياغنى ئىككى پۇتۇغا بىراقلا بىراقلا كىيسۇن ياكى بىراقلا سېلىۋەتسۇن>> (سەھىۋىلۇ خارىي، سەھىۋىلۇمۇسلىم، جامىئۇت تىرمىزىي، سۇنە نۇ ئەبى داۋۇد، سۇنە نۇ ئىبنى ماجە، مۇسنەدۇ ئەھمەد ۋە مۇۋەتتا مالىكتىن)

بۇنىڭدىكى ھىكمەت شۇكى، ھەر بىر مۇسۇلماننىڭ جەمئىيەتتە كۆرۈنۈشى رەتلىك، پاكىزە، باشقىلارغا ياخشى تەسىر بېرىدىغان بىجىرىم ھالەتتە يۈرۈشى تىكىلىنىدۇ. مالىك ئىبنى نەزلە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دېگەن: مەن رەسۇلۇلاھنىڭ يىنىدا ئولتۇراتتىم. رەسۇلۇلاھ مىنىڭ كىيىمىمنىڭ كونا-يىرتىق ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ <<مال-مۈلۈكۈڭ بارمۇ؟>> دېدى. مەن: مال-مۈلۈكۈم كۆپ دېدىم. رەسۇلۇلاھ: <<ئەگەر ئاللاھ ساڭا مال-مۈلۈك بەرسە، ئۇنىڭ ئەسىرى كۆرۈلۈشى (كىيىم-كېچىكىڭ ياخشى بولۇشى) كېرەك>> دېگەن (سۇنە نۇننە سەئىي، سۇنە نۇ ئەبى داۋۇد، مۇسنەدۇ ئەھمەد تىن)

شۇڭا چېچىنىڭ ئۇ يەر بۇ يەرلىرىنىڭ چۈشۈرۈلمەي قىلىشى بۇۋاقنىڭ باشقىلار تەرىپىدىن تازا ياقىتۇرۇلماي قېلىشىغا سەۋەپ بولۇپ قالىدۇ.

بۇۋاقلارنىڭ چېچى ئۈچۈن تۆۋەندىكى ھەدىستە: پەيغەمبىرىمىز بىر بۇۋاقنىڭ

چۈشۈرمىگىلىكىنى كۆرۈپ ئۇنىڭدىن

چەكلىدى. ۋە <<بۇۋاقتىنىڭ چېچىنى پۈتۈنلەي چۈشۈرۈڭلار ياكى پۈتۈنلەي

قويۇڭلار>> دېگەن. (سۇنە نۇنە سەئىدىن)

منىڭ خەت ئۇرۇشۇم بەك ئاستا. بالاغەتكە يەتكەن كىشىلەرنىڭ چاچ شەكلىنى

كېيىچە يازاي.

ياراتقان ئىگەم ھەممىزگە ئىنساپ ئاتا قىلغاي. بالىلارنى

كۈيۈمچان، ئەقىللىق، ئىماننى كامال قىلغاي.

تۆۋەندىكى ئىسىملارنى ئىشلىتىش ھارام قىلىنغان:

1. ئاللاھتىن باشقا قۇلچىلىقنى ئىپادىلەيدىغان ئىسىملارنى ئىشلىتىش، مەيلى ئۇ

پەرىشتە ياكى پەيغەمبەر بولسۇن. ئاللاھتىن باشقا ھەرقانداق نەرسە ياكى زاتقا

قۇلچىلىقنى بىلدۈرۈش قەتئىي چەكلەنگەن ئىشتۇر. شۇڭا ئاللاھتىن باشقا ھەرقانداق

زاتقا قۇلچىلىقنى بىلدۈرىدىغان ئىسىملارنى قويۇشۇمۇ

ھارامدۇر. مەسىلەن: "ئابدۇرۇسۇل" (ئەلچىنىڭ قولى)، ئابدۇنەبى (پەيغەمبەرنىڭ

قولى)، ئابدۇلئەمىر (پادىشاھنىڭ قولى) دېگەنگە ئوخشاش ئىسىملار ئاللاھتىن باشقا

قۇلچىلىقنى ۋە ئاللاھتىنمۇ بەكرەك بويىسۇنۇشنى ئىپادىلەپ قويىدۇ. كىملىرىكى ئىسىمنى

مۇشۇنداق قويۇۋالغان ئىكەن دەرھال ئۆزگەرتىش لازىم. مەشھۇر ساھابە ئابدۇراخمان

ئىبن ئەۋف رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق رىۋايەت قىلىدۇ: "مېنىڭ ئىسىم ئەسلى ئابدۇ

ئەمىر -- يەنە بىر رىۋايەتكە كۆرە ئابدۇكەئبە -- ئىدى، مەن مۇسۇلمان بولغان چاغدا

رەسۇلۇللاھ مېنى ئابدۇراخمان دەپ چاقىردى. (ھاكىم رىۋايەت قىلغان. 306/3، زەھەبى

توغرا دېگەن.)

2. پەقەت ئاللاھقىلا خاس بولغان ئىسىملارنى قويۇش. بەزى ئىسىملار پەقەت ئاللاھ سۇبھانۇ ۋە تائالاغىلا خاس بولغان ئىسىملاردۇر. مەسىلەن خالىق (ياراتقۇچى)، رازىق (رىزىق بەرگۈچى)، رەب، ۋە راخمان (ئەڭ شەپقەتلىك) دېگەندەك. بەزىلىرى پەقەت يىگانە ئاللاھقىلا خاس بولغا سۇپەتلەردۇر. مەسىلەن مالىك - ئەل - مۇلۇك (شاھلارنىڭ شاھى)، قاھىر دېگەنگە ئوخشاش. كىشىلەرنى بۇنداق ئىسىملار بىلەن چاقىرىش ھارامدۇر. كىم بۇنداق ئىسىم قوللانغان بولسا ئۆزگەرتىشى كېرەك. ئاللاھ تائالا قۇرئانى كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: "سەن ئۇنىڭ شېرىكى (ياكى ئوخشىشى) بارلىقىنى بىلەمسەن؟" (سۇرە "مەرىيەم" 65 - ئايەت)

3. روشەن كافرلارغا خاس بولغان ۋە كافرلاردىن باشقىلار ئىشلەتمەيدىغان ئىسىملار، مەسىلەن ئابدۇل مەسىھ، بۇتروس (پىتىر)، جۇرجوس (گىئورگى) دېگەندەك ئىسىملارنى قوللىنىش ھارامدۇر.

4. كىشىلەرنى تاغۇتنىڭ ئىسمى بىلەن چاقىرىش ھارامدۇر. مەسىلەن ئىبلىسنىڭ ئىسمى بىلەن ئاتاش دېگەندەك.

يۇقىرىدىكى تۆت تۈرلۈك ئىسىمنى قويۇش قەتئىي ھارام قىلىنغان. كىم بۇنداق ئىسىم قويدىكەن ئۇ ئىسىمنى دەرھال ئۆزگەرتىشى لازىم.

ئىسىم قويۇشتا دىققەت قىلىڭ

شۈبھىسىزكى، كىشىلەرنىڭ تۇرمۇشىدا قانداق ئىسىمنى قوللىنىش تولمۇ مۇھىم بىر ئىش ھېسابلىنىدۇ. چۈنكى باشقىلار مەلۇم كىشى توغرىسىدا سۆزلەشمەكچى بولغاندا ئالدى

ئىسىم قويۇشتىكى ئەڭ ئاساسىي پىرىنسىپ ئىشلىتىشكە يول قويۇلغان ئىسىملارنى ئىشلىتىشتۇر. شەرىئەتكە ئاساسلانغاندا بەزى ئىسىملارنى قويۇش شەرىئەتتە چەكلەنگەن بولۇپ ئىسىم قويغاندا شۇ ئىسىملارنى قويۇشتىن ساقلىنىش لازىم.

تۆۋەندىكى ئىسىملارنى ئىشلىتىش ھارام قىلىنغان:

1. ئاللاھتىن باشقا قۇلچىلىقنى ئىپادىلەيدىغان ئىسىملارنى ئىشلىتىش، مەيلى ئۇ پەرىشتە ياكى پەيغەمبەر بولسۇن. ئاللاھتىن باشقا ھەرقانداق نەرسە ياكى زاتقا قۇلچىلىقنى بىلدۈرۈش قەتئىي چەكلەنگەن ئىشتۇر. شۇڭا ئاللاھتىن باشقا ھەرقانداق زاتقا قۇلچىلىقنى بىلدۈرىدىغان ئىسىملارنى قويۇشمۇ ھارامدۇر. مەسلەن: "ئابدۇرۇسۇل" (ئەلچىنىڭ قۇلى)، ئابدۇنەبى (پەيغەمبەرنىڭ قۇلى)، ئابدۇلئەمىر (پادىشاھنىڭ قۇلى) دېگەنگە ئوخشاش ئىسىملار ئاللاھتىن باشقا قۇلچىلىقنى ۋە ئاللاھتىنمۇ بەكرەك بويىسۇنۇشنى ئىپادىلەپ قويىدۇ. كىملىرىكى ئىسمىنى مۇشۇنداق قويۇۋالغان ئىكەن دەرھال ئۆزگەرتىش لازىم. مەشھۇر ساھابە ئابدۇراخمان ئىبن ئەۋف رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق رىۋايەت قىلىدۇ: "مېنىڭ ئىسمىم ئەسلى ئابدۇ

2. پەقەت ئاللاھقا خاس بولغان ئىسىملارنى قويۇش بەزى ئىسىملار پەقەت ئاللاھ سۇبھانۇ ۋە تائالاغلا خاس بولغان ئىسىملاردۇر. مەسىلەن خالىق (ياراتقۇچى)، رازىق (رىزىق بەرگۈچى)، رەب، ۋە راخمان (ئەڭ شەپقەتلىك) دېگەندەك بەزىلىرى پەقەت يىگانە ئاللاھقا خاس بولغا سۇپەتلەردۇر. مەسىلەن مالىك - ئەل - مۇلۇك (شاھلارنىڭ شاھى)، قاھىر دېگەنگە ئوخشاش. كىشىلەرنى بۇنداق ئىسىملار بىلەن چاقىرىش ھارامدۇر. كىم بۇنداق ئىسىم قوللانغان بولسا ئۆزگەرتىشى كېرەك. ئاللاھ تائالا قۇرئانى كەرىمدە مۇنداق دەيدۇ: "سەن ئۇنىڭ شېرىكى (ياكى ئوخشىشى) بارلىقىنى بىلەمسەن؟" (سۇرە "مەريەم" 65 - ئايەت)

3. روشەن كافرلارغا خاس بولغان ۋە كافرلاردىن باشقىلار ئىشلەتمەيدىغان ئىسىملار، مەسىلەن ئابدۇل مەسە، بۇتروس (پىتىر)، جۇرجوس (گىئورگى) دېگەندەك ئىسىملارنى قوللىنىش ھارامدۇر.

4. كىشىلەرنى تاغۇتنىڭ ئىسمى بىلەن چاقىرىش ھارامدۇر. مەسىلەن ئىبلىسنىڭ ئىسمى بىلەن ئاتاش دېگەندەك.

يۇقىرىدىكى تۆت تۈرلۈك ئىسىمنى قويۇش قەتئىي ھارام قىلىنغان. كىم بۇنداق ئىسىم قويىدىكەن ئۇ ئىسىمنى دەرھال ئۆزگەرتىشى لازىم.

تۆۋەندىكى سەككىز تۈرلۈك ئىسمىنى ئىشلىتىش مەكرۇھ:

1. مەنسى كىشىنىڭ كۆڭلىنى غەش قىلىدىغان ئىسىملارنى قويۇش مەكرۇھ. بۇنداق ئىسىملار مەنسى ناچار، يېقىمىسىز، شۇنداقلا باشقىلارنىڭ شۇ كىشىنى مەسخىرە قىلىشىغا سەۋەب بولىدۇ. بۇ پەيغەمبەر نىڭ چىرايلىق ئىسىملارنى قويۇش توغرىسىدىكى كۆرسەتمىسىگە ئۇيغۇن كەلمەيدۇ. مەسلەن، مەنسى سەلبىي بولغان ھەرب (ئۇرۇش)، راشاش (چىچىش دېگەندەك مەنىدە)، خىيام -- تۆگىلەردىن تارقىلىدىغان بىر خىل كېسەللىكنىڭ ئىسمى -- دېگەندەك يېقىمىسىز ئىسىملارنى قوللىنىش مەكرۇھ.

2. كىشىنى جەلب قىلىدىغان، كىشىلەرنىڭ تۇيغۇسىغا تەسىر قىلىدىغان ئىسىملارنى قوللىنىش مەكرۇھ. بولۇپمۇ قىزلارنىڭ ئىسمىنى تاللىغاندا بۇ نوقتىغا ئالاھىدە دىققەت قىلىش لازىم. باشقىلار قىزلارنى بۇ خىل ئىسىم بىلەن چاقىرغاندا بەزى كىشىلەرنىڭ ھېسسىياتىغا تەسىر قىلىشى ۋە شۇ قىز توغرىسىدا يامان خىياللاردا بولۇشىغا سەۋەب بولۇشى مۇمكىن.

3. ناخشى، ئارتىپى دېگەندەك ئەخلاقسىز ئىنسانلارنى دوراپ ئىسىم قويۇشقا بولمايدۇ. ئەگەر ئۇلارنىڭ ياخشى ئىسىملىرى بولسا قوللىنىشقا بولىدۇ، لېكىن مەقسەت شۇ ئىسىمنىڭ مەنسىنىڭ ياخشى ئىكەنلىكى بولۇشى كېرەككە ھەرگىزمۇ ئۇ كىشىلەرنى دوراش بولۇپ قالماسلىقى كېرەك.

4. يامان ئىش، گۇناھ -- مەنسىيەتلەرنى ئىسىم قىلىپ قوللانماسلىق كېرەك. مەسلەن، سارىق (ئوغرى) ياكى زالىم دېگەندەك؛ فىرئە ۋىنىڭ ياكى

5. كىشىلەر ئارىسىدا يامان خىسلەتلەر بىلەن تونۇلغان ھاياتلارنىڭ ئىسمىنى قويۇش مەكرۇھ. مەسىلەن خىمار (ئېشەك)، كەلب (ئىت)، قىرد (مايمۇن) دېگەنگە ئوخشاش.

"6. دىن" ياكى "ئىسلام" دېگەندەك سۆزلەر قوشۇلغان ئىسىملارنى قويۇش مەكرۇھ. مەسىلەن، نۇرىدىن (دىننىڭ نۇرى)، شەمسىدىن (دىننىڭ قۇياشى)، نۇرۇل ئىسلام، شەمسۇل ئىسلام دېگەنگە ئوخشاش. بۇنداق ئىسىملار كىشىگە ئۆزى لايىق بولمىغان سۈپەتلەرنى بېرىپ قويدۇ. سەلەفى ئالىملىرى بۇنداق ئىسىملارنىڭ ئۆزىگە لەقەب بولۇپ چاقىرىلىشىنى يامان كۆرەتتى. ئىمام نەۋەۋى (ئاللاھ ئۇ كىشىگە رەھمەت قىلسۇن) باشقىلارنىڭ ئۆزىنى "مۇھىددىن" (دىننىڭ قايتا بەرپا قىلغۇچى) دەپ چاقىرىشىنى يامان كۆرگەن؛ شەيخۇلئىسلام ئىبنى تەيمىيە (ئاللاھ ئۇ كىشىگە رەھمەت قىلسۇن) ھەم ئۆزىنىڭ لەقىبى بولغان "تەقىددىن" (دىننىڭ تەقۋاسى) دېگەن ئىسمىنى يامان كۆرگەن. ئۇ دائىم: ماخا بۇ لەقەبنى ئائىلەم بەردى، شۇنىڭ بىلەن ھەممە ئادەم بىلىپ كەتتى" دەيتتى.

7. ئاللاھنىڭ ئىسىملىرىغا بەندىچىلىكنى ئىپادىلەيدىغان "ئابدۇ" كەلىمىسىدىن باشقا سۆزلەرنى قوشۇپ ئىشلىتىش مەكرۇھ. مەسىلەن خەسەبەللاھ، رەھىمتۇللاھ دېگەندەك. شۇنداقلا رەسۇل سۆزىگىمۇ باشقا سۆزلەرنى قوشۇپ ئىشلىتىش مەكرۇھ.

8. پەرىشتىلەرنىڭ ئىسىملىرىنى قويۇش ۋە قۇرئان سۈرىلىرىنىڭ ئىسىملىرىنى قويۇش

بۇ ئىسىملارنى قوللىنىش، باشقىلارغا ئىسىم قىلىپ قويۇش مەكرۇھتۇر. ئەگەر بىر كىشىنىڭ مۇشۇنداق ئىسمى بولسا، ئائىلىسى تەرىپىدىن قويۇلغان بولۇپ ئۇنى ئۆزگەرتىش مۇشكۈل بولسا قوللىنىۋەرسە بولىدۇ.

تۆۋەندىكى بەش خىل ئىسىم ياخشى ئىسىملاردۇر.

1. ئەڭ ياخشى ئىسىملار ئابدۇللاھ ۋە ئابدۇراخماندۇر. بۇ رەسۇلۇللاھنىڭ ھەدىسلىرىدە بايان قىلىنغان بولۇپ، رەسۇلۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "ئاللاھ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان ئىسىم ئابدۇللاھ ۋە ئابدۇراخماندۇر" (سەھىھ مۇسلىم 1398-ھەدىس)

2. ئاللاھنىڭ ئىسىملىرىغا ئابدۇ سۆزى قوشۇلغان ئىسىملار، مەسىلەن ئابدۇلئەزىز، ئابدۇرەھىم، ئابدۇلمەلىك، ئابدۇلئىلاھ، ئابدۇسسalam دېگەندەك.

3. پەيغەمبەرلەر -- ئاللاھ ئۇلاردىن رازى بولسۇن -- نىڭ ئىسىملىرى. ھېچ شۈبھىسىزكى ئەڭ ياخشى ئىسىملار مۇھەممەد نىڭ ئىسمىدۇر. ئەھمەد ھەم ئۇنىڭ ئىسمىدۇر. ئۇنىڭدىن قالسا "ئىرادىلىك" پەيغەمبەرلەر (سۈرە

4. ئاللاھنىڭ توغرا يولىدىكى بەندىلىرىنىڭ ئىسىملىرى. رەسۇلۇللاھ بارلىق ساھابىلىرىنىڭ ئىسىملىرى ياخشىدۇر. ساھابىلەرنىڭ ئىسىملىرىنى قويۇش، شۇنداقلا ئۇلارنىڭ ئىزىدىن ئەگىشىش ۋە تېخىمۇ يۇقىرى نەتىجىگە ئېرىشىشنى ئارزۇ قىلىش مۇستەھەپتۇر.

5. كىشىنى خوش قىلىدىغان، مەنسى ياخشى بولغان ئىسىملار.

ئىسىم قويۇشتا يەنە تۆۋەندىكى بىر قانچە نۇقتىغا دىققەت قىلىش كېرەك.

1. شۇ ئىسىمنىڭ ئاشۇ كىشىگە بىر ئۆمۈر ھەمراھ بولىدىغانلىقىنى ئۇنتۇماسلىق كېرەك. ئەگەر ئۇ شۇ ئىسىم سەۋەبلىك بەزى ئاۋارىچىلىقلارغا يولۇقسا بەلكى دادىسىن ياكى شۇ ئىسىمنى قويغۇچىدىن رەنجىشى، يامان كۆرۈپ قېلىشى مۇمكىن.

2. ئىسىمنى تاللىماقچى بولغان بىر قانچە تەرەپتىن ئوبدان ئويلىنىش كېرەك. شۇ ئىسىم شۇ كىشىنىڭ ياشلىق ۋاقتىدا قانداق ئاڭلىنىدۇ، ئۆسمۈر چىغدا ياكى قېرىغان ۋاقتىدا قانداق ئاڭلىنىدۇ، ئۇنىڭ پەرزەنتى پالانىنىڭ ئوغلى/قىزى دەپ چاقىرىلىشقا خوشال بولامدۇ، دادىسى پالانىنىڭ دادىسى دەپ چاقىرىلىشقا خوشال بولامدۇ دېگەنگە ئوخشاش.

3. ئىسىم قويۇش دادىنىڭ ھوقۇقىدۇر. چۈنكى ئۇ بالا شۇ دادىنىڭ ئىسمى بىلەن چاقىرىلىدۇ، پالانىنىڭ ئوغلى، پالانىنىڭ قىزى دېگەندەك. لېكىن دادىغا نىسبەتەن ئايالنىڭ ئارزۇلىرىغا قۇلاق سېلىش، ئۆزى تاللىغان ئىسىم توغرىسىدا ئانىنىڭ پىكىرىنى ئاڭلاش ۋە ماقۇللىقنى ئېلىش مۇستەھەپتۇر.

4. بالا چوقۇم دادىسىنىڭ ئىسمى بىلەن چاقىرىلىشى كېرەك. مەيلى دادىسى ئاجرىشىپ كەتكەن بولسۇن، بالىسىدىن خەۋەر ئالمايدىغان، ھەتتا بالىسىنى بىرەر قېتىم كۆرۈپ باقمىغان بولسۇن. بالىنى دادىسىدىن باشقا كىشىنىڭ ئىسمى بىلەن چاقىرىش ھارامدۇر. پەقەت بىر خىل ئەھۋال بۇنىڭدىن مۇستەسنا، ئەگەر تۇغۇلغان بالا زىندان تۇغۇلغان بولسا ئۇ چاغدا ئانىسىنىڭ ئىسمى بىلەن چاقىرىلىدۇ، بۇ چاغدا دادىسىنىڭ ئىسمى بىلەن چاقىرىشقا بولمايدۇ.

بالىغىزغا ئىسىم تاللىۋېلىش

ئوغۇل ئىسىملىرى

ئادەم : بۇغداي ئۆڭلۈك، ئادەم ئاتا، ئادەم ئىبرانىيچە قىزىل، ئىنسان، ئىنسانىيەت دېگەن بولىدۇ.

ئىبراھىم : ئىبرانىيچە ئىسىم بولۇپ، مەنىسى ئاممىنىڭ ئاتىسى دېگەن بولىدۇ. ئەجۋەد : سېخى، ئېسىل، ئۇلۇغ.

ئېھسان : ياخشىلىق قىلىش، ياخشىلىق، ياخشى ئىش قىلىش.

ئەھمەد : مەدھىيەلەشكە تېگىشلىك، قەدىرلەشكە لايىق.

ئىدرىس : بىر پەيغەمبەرنىڭ ئىسمى.

ئەدھەم : قارا، ئىشكەل.

ئەدەب : يازغۇچى، ئوقۇتقۇچى، ئەدەپ - ئەخلاقلىق.

ئىرشاد : يېتەكلىمەك، توغرا يولغا باشلىماق.

ئۇسامە : يولئاس.

ئىسھاق : ئىبرانىيچە ئىسىم بولۇپ مەنسى، كۈلدۈ دېگەن بولىدۇ.

ئەسەد : قەھرىمان.

ئىسلام : بويىسۇنماق، ئىتائەت قىلماق، باش ئەگمەك.

ئىسمائىل : ئىبرانىيچە ئىسىم بولۇپ مەنسى، اللەنىڭ سۆزىنى ئاڭلايدۇ دېگەن بولىدۇ.

ئىقبال : كەلمەك، باشلىماق، يېقىنلاشماق، بەخت، راۋاج تاپماق.

ئەكرەم : مەرد، سېخى.

ئىلياس : بىر پەيغەمبەرنىڭ ئىسمى.

ئىمام : مۇسۇلمانلارنىڭ رەئىسى (خەلىپە)، نامازنى باشلاپ ئوقۇيدىغان كىشى، چوڭ يول .

ئەمىر : شاھزادە، پادىشاھ، قوماندان، باشلىق، رەئىس.

ئەمىن : ئىشەنچلىك، سادىق، ۋاپادار، بىخەتەر، تىنچ، راستچىل، سەممىي، دوست، ساقلىغۇچى.

ئەنەس : مۇلايىم بولماق، ئىناق ئۆتمەك، ئۇنىسى - ئۆلپەت ئالماق، بىر ساھابەنىڭ ئىسمى.

ئەنۋەر : ناھايىتى نۇرلۇق، بەك چۈشەنشىلىك، چىرايلىق.

ئەييۇب : ئىبرانىيچە ئىسىم بولۇپ مەنسى، تەۋبە قىلغۇچى دېگەن بولىدۇ؛ بىر پەيغەمبەرنىڭ ئىسمى

باست : مۇلايم.

باكر : ئەتگەن، دەسلەپكىسى، بالدۇر كەلگەن.

بالال : نەملىك، سۇ، پەيغەمبىرىمىزنىڭ مۇئەززىنىڭ ئىسمى.

سابىت : مۇستەھكەم، مۇقىم، قەھرىمان.

ھافىز : ساقلىغۇچى، قۇرئان كەرىمنى يادلىغان كىشى.

ھامىد : ھەمد ئېيتقۇچى، اللەنىڭ نېمىتىگە شۈكۈر قىلغۇچى.

ھەسەن : چىرايلىق ۋە ئەخلاقلىق.

ھۈسەين : ھەسەننىڭ كىچىكىلىتىلگەن شەكلى.

ھەمزە : يولۋاس.

ھەيدەر : يولۋاس.

خالىد : باقى، مەڭگۈ.

خەلىل : دوست، نەسبەت قىلغۇچى، سادىق، سەممىي، ئورۇق (ئاۋاق)، پېقىر.

داۋۇد : ئىبرانىيچە ئىسىم بولۇپ مەنىسى قەدىردان (سۆيۈملۈك) دېگەن بولىدۇ.

زاكىر : اللەغا زىكىر- تەسبىھ ئېيتقۇچى، ئېسىدە تۇتقۇچى، زېرەك.

زۇلفىقار : ئەلىي رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ قىلىچىنىڭ نامى.

رەجەب : ھىجرىيىنىڭ 7- ئېيى .

رۇستەم : پارىسچە جەسۇر، باتۇر، قەھرىمان دېگەن بولىدۇ.

رەشاد : توغرا، توغرا بولماق، ھىدايەت تاپماق، بىر خىل ئۆسۈملۈك.

زاھىر : نۇرلۇق، يۈزى يورۇق، رەڭگى چىرايلىق.

سالىم : قۇتۇلغۇچى، بېجىرىم.

سەئىد : تەلەپلىك، خۇشال.

سەلام : تەبرىك، تىنچلىق، ئامانلىق.

سۇلتان : پادىشاھ، قابىلىيەت، ھۆكۈمرانلىق قىلماق، ھۆججەت.

سۈلەيمان : قۇتۇلغۇچى، ساغلام.

سەيبىد : باشلىق، داھىي، خوجايىن.

سراج : پانۇس، كۈن، چىراغ.

شاكىر : شۈكۈر قىلغۇچى، تەشەككۈر بىلدۈرگۈچى، رەھمەت ئېيتقۇچى.

شەرەف : ئالىيجاناب بولماق، ئېسىل بولماق، شان - شەرەپ، پەخر، ئىگىز جاي.

شەرىف : ئېسىل، ئالىيجاناب، مۇنەۋۋەر، ئاقسۆڭەك، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋلادى.

شەئبان : ھىجرىيىنىڭ 8 - ئېيى.

شەۋكەت : كۈچ - قۇۋۋەت، شەۋكەت، جۈرئەت.

سابىر : چىداملىق، ئىرادىلىك.

سادىر : سۇدىن قايتقۇچى، نەتىجە.

سادىق : ئىخلاسمەن، راستچىل.

سالەم : ياخشى، مۇۋاپىق، ئۇبدان، لايىق، تۈز .

تارىق : كېچىسى كەلگەن مېھمان، چولپان يۇلتۇزى.

تالىب : ئىزدەنگۈچى، تەلەپ قىلغۇچى، ئوقۇغۇچى.

تاھا : پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسمى.

تاھىر : پاك، پاكىز. تازا (كىر ئەمەس).

تەلئەت : مەنزىرە، سىرتقى كۆرۈنۈش، سىرتقى قىياپەت.

ئابد : ئىبادەت قىلغۇچى، چوقۇنغۇچى، داۋاملىق ئىبادەت قىلغۇچى.

ئادىل : ئادىل، ھەققانىي، توغرا، ئىنساپلىق.

ئارىف : ئالىم، تونۇغۇچى، چىداملىق، مەرىپەتلىك، تونۇپ يەتكۈچى.

ئاسم : ساقلغۇچى، قوغدىغۇچى، توستۇچى.

ئاكىف : ۋۇجۇدى بىلەن بېرىلگۇچى، باش چۆكۈرۈپ ئىشلىگۇچى، بىر يەردە تۇرغۇچى.

ئابباس : قوشۇمىسىنى كۆپ تۈرگۇچى، چىرايىنى بەك پۇرۇشتۇرگۇچى، قەھرىمان. ئوسمان : ياۋا غاز، ئەجدىھا .

ئەرەفات : زۇلھەججە (ھىجرىيىنىڭ 12 - ئېيى) نىڭ 9 - كۈنى ھاجىلارنىڭ تۇرۇشى پەرز بولغان جاينىڭ ئىسمى.

ئىرفان : ياخشىلىق، ئىلىم، بىلىم، مەرىپەت،

ئەززام : ئىرادىلىك، قەھرىمان.

ئىززەت : غۇرۇر، كۈچ - قۇۋۋەت، غەلبە، شان - شەرەپ.

ئىسمەت : گۇناھسىزلىق، مۇكەممەل بولۇش، قانائەتلىنىش، خاتالىقتىن يىراق تۇرۇش .

ئەلىي : ئۈستۈن، ئالىي، يۇقىرى، ئۇلۇغ.

ئاممار : كۆپ ئىمارەت سالغۇچى، ئىمانى كۈچلۈك، ئېغىر - بېسىق، سالماق، ھاياتى بويىچە ئىش باشقۇرغۇچى

غازىي غازات قىلغۇچى، جەڭ قىلغۇچى.

غالب : غەلبە قىلغۇچى، كۈچلۈك، زەپەرگە ئېرىشكۈچى.

فاتىمە : پەتەم قىلغۇچى، ئاچقۇچى، باشلىغۇچى، جەڭدە غەلبە قىلغۇچى، كۈچلۈك.

فارۇق : ھەق ناھەقنى ئايرىغۇچى، ئىككىنچى خەلىپە ھەزرىتى ئۆمەرنىڭ لەقىمى.

فەرھات : خۇشال، شادلانغۇچى، سۆيۈنگۈچى.

فەيسەل : ئۆتكۈر قىلىچ، توغرا ھۆكۈم چىقارغۇچى، قازى، گۇۋاھچى.

قاسم : تەقسىم قىلغۇچى .

كەرەم : سېخىلىق، مەردلىك، مەرھەمەت، خەير - ئېھسان .

كەرىم : سېخى، مەرد، شەپقەتلىك، مېھماندوست، ھۆرمەتلىك، ئېسىل، پەزىلەتلىك .

كەمال : مۇكەممەل بولماق، تولۇق بولماق، كۆڭۈلدىكىدەك بولماق، كامالەت .
مۇھەممەد : مەدھىيەلەشكە ئەرزىيدىغان، نۇرغۇنلىغان يۈكسەك خىسلەتلەرگە ئىگە زات .

مەھمۇد : مەدھىيەلەنگۈچى .

مۇختار : تاللانغان .

مۇراد : مەقسەت، مۇددىئە، ئارزۇ .

مەسئۇد : بەختلىك، بەرىكەتلىك، تەلەپلىك، خۇشال .

مەئسۇم : خاتالىق ۋە رەزىللىكتىن يىراق، ساقلانغۇچى .

مەنسۇر : غالىب، يەڭگۈچى، غەلبە قىلغۇچى .

مۇئىن : ئىمانلىق، ئىشەنگۈچى، اللەغا ئېتىقاد قىلغۇچى .

ناسر : ياردەم بەرگۈچى .

نايف : ئىگىز .

نەزىر : ئوخشىغۇچى .

نئىمەت : نازۇنپەت، مەرھەمەت، ئىلتىپات .

نىيازىي : پارىسچە ئىسىم بولۇپ مەنىسى مەشۇق، مەھبۇب دېگەن بولىدۇ .

ھاشىم : شورپىغا نان چىلىغۇچى، بۇزغۇنچى، تارمار قىلغۇچى .

ياسر : ئاسان، يۇمشاق، مۇلايىم، قاسساپ .

ياسىن : پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسىملىرىدىن بىرى .

يەقۇب : بىر پەيغەمبەرنىڭ ئىسمى.

يۇسۇف : بىر پەيغەمبەرنىڭ ئىسمى.

يۇنۇس : بىر پەيغەمبەرنىڭ ئىسمى.

يەھيا : بىر پەيغەمبەرنىڭ ئىسمى.

جامال : گۈزەللىك.

قىز ئىسىملىرى

ئەبرار : ساداقەتمەن، كۆيۈمچان،

ئەمان : ئامانلىق، تىنچلىق، بىخەتەرلىك، خاتىرجەملىك، ئاراملىق، قوغدىماق،

ئەھدە، كاپالەت، قەرز.

ئامىنە : خاتىرجەم، كۆڭلى توق، ساغلام.

ئەمىنە : ئىشەنچلىك، سادىق، ۋاپادار، بىخەتەر.

ئەنۋار : نۇرلار، يورۇقلۇقلار.

ئەنىسە : كۆيۈمچان، خوشخۇي، ئۆلپەت.

ئىمان : ئېتىقاد، تەسدىق، ئىشەنچ.

بۇشرا : خوش خەۋەر، گۈزەللىك، چىرايلىقلىق، ھۆسن - جامال.

بىلقىس : سەبەئ دېيىلىدىغان بىر قەدىمى مەملىكەتنىڭ ئايال پادىشاھى بولۇپ

سۈلەيمان ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا ياشىغان، سۈلەيمان ئەلەيھىسسالامغا

تەسلىم بولغان ۋە ئىمان ئېيتقان.

گۈلنار : ئانار گۈلى.

جەمىلە : چىرايلىق، ئۆز، گۈزەل، كېلىشكەن.

ھەبىبە : سۆيۈملۈك.

ھەفىزە : مۇھاپىزەت قىلىنغۇچى، ساقلانغۇچى.

ھەلىمە : ئېغىر - بېسىق ۋە ئەقىللىك ئايال.

ھەمىدە : شۈكۈر ئېيتقۇچى ئايال، ماختاشقا ئەرزىيدىغان ئايال.

ھەنىفە : ياخشىلىق تەرەپكە بۇرالغۇچى ئايال، مۇسۇلمان ئايال، توغرىنى چىڭ

تۇتقۇچى ئايال.

ھەۋۋا : ھەۋۋا ئانا، ئىنسانلارنىڭ ئانىسى، يېشىلغا مايىل قارا ياكى قارىغا

مايىل قىزىل.

ھۈرىيە : پەرى، ھۆر، رەڭگى ئاقپىشماق پەۋقۇلئاددە كېلىشكەن ئايال.

خالىدە : مەڭگۈ، دائىم.

خالىسە : ساپ، پاكىز، خالىس، بەك ئاق.

خەدىجە : ۋاقتىدىن بۇرۇن تۇغۇلغان قىز بالا.

زاكىرە : ئەستە تۇتۇش قابىلىيىتى، خاتىرە، ئاڭ.

زاكىيە : پۇرىقى ئەتراپقا يېپىلىپ تۇرغۇچى.

زەككىيە : ھۇشيار ئايال، چېچەن ئايال، زېرەك ئايال.

رەشىدە : ھىدايەت تاپقۇچى ئايال، ئاڭلىق ئايال، ئەقىللىق ئايال.

رەنا : بەك گۈزەل بولغانلىقتىن كۆرگەن كىشى مېھرىنى ئۈزەلمەي ئۇزۇنغىچە

قاراپ قالىدىغان نەرسە.

زاكىيە : ياخشى ئۆسكۈچى.

زاھىدە : ئاخىرەتنى ياخشى كۆرگەنلىكتىن دۇنياغا بېرىلمىگەن ئايال.

زاھىرە : گۈزەل ئايال، چىرايلىق ئايال، يۈزى يورۇق ئايال .

زۆھرە : چولپان يۇلتۇزى، ۋېنېرا، ئاپئاق، سۈزۈك رەڭ.

زەككىيە : پاك، گۇناھسىز، پەزىلەتلىك، ساپ، ئۆسكۈچى.
زەھرا : رەڭگى سۈزۈك ۋە نۇرلۇق، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزى فاتىمەنىڭ
لەقىمى.

زەينەب : كۆرۈنۈشى چىرايلىق خۇش پۇراق بىر دەرەخ، رىئايەتلەردە كاككۇكنىڭ
مەشۇقى سۈپىتىدە تەسۋىرلىنىدىغان ئەپسانىۋى قۇشنىڭ نامى.
زەينەت : گۈزەللىك ۋە ھۆسن بېرىش ئۈچۈن خىزمەت قىلىدىغان بۇيۇم، بېزەك،
ھۆسن.

ساجىدە : سەجدە قىلغۇچى ئايال، باش ئەگگۈچى ئايال.
سارا : ئەڭ ياخشى، تاللانغان، سەرخىل.
سالىمە : قۇتۇلغۇچى ئايال، بېجىرىم ئايال، ساغلام ئايال، ساق - سالامەت
ئايال.

سەداد : توغرىلىق، راستچىللىق.
سەئدە : بەختلىق، بەرىكەتلىك.
سەئىدە : بەختىيار ئايال، تەلەپلىك ئايال، سائادەتمەن ئايال.
سالامەت : بېجىرىم، ئەيىبسىز، ساق.

سالام : سالام بەرمەك، سالام، تىنچ - ئامانلىق سورىماق،
سەلىما : ھېچ ئەيىبى يوق ئايال.
سەلىمە : قۇتۇلغۇچى ئايال، ئەيىبسىز ئايال.
سەمرا : بۇغداي ئۆڭلۈك ئايال.

سەمىيە : مەرد ئايال، سېخى ئايال، قولى كەڭ ئايال.
سەمىيرە : كېچىدە مۇڭداشقۇچى ئايال، كېچىدە سۆھبەتلەسكۈچى ئايال.
سۇمەييە : ئىسلامنىڭ تۇنجى شەھىدى بولغان ساھابە ئايال(اللە تەئالا ئۇ

).

سەيىدە : خانىم، خېنىم، خانزادە.

سىيما : ئالامەت، بەلگە، نىشان، ئەن، تامغا، تەقى - تۇرقى، سىرتقى كۆرۈنۈشى .

شادىيە : ناخشىچى ئايال.

شەرىپە : شەرەپلىك ئايال، ئېسىل ئايال، ئالىجاناب ئايال .

شەفىقە : شەپقەتلىك ئايال.

شەمس : قۇياش، كۈن، بەك گۈزەل دېگەن مەنىدە مەجازەن ئىشلىتىلىدۇ.

شەھىدە : اللە يولىدا شەھىد بولغان ئايال.

شېرىن : تاتلىق، لەززەتلىك، بەك چىرايلىك بەك گۈزەل دېگەن مەنىلەردە

مەجازەن ئىشلىتىلىدۇ.

سادىقە : راستچىل ئايال، ئىخلاسمەن ئايال.

سالھە : ياخشى ئايال، توغرا يول ئۈستىدىكى ئايال.

سەبىيە : گۈزەل ئايال، كېلىشكەن ئايال.

سەدىقە : راستچىل ئايال سەمىي ئايال.

سەفىيە : ساپ،، پاك، سۈزۈك، روشەن، تاللانغان، سىرداش دوست، ھەقىقىي

دوست.

تالبە : ئېزدەنگۈچى ئايال، ئوقۇچى ئايال، تەلەپ قىلغۇچى ئايال.

تاھىرە : پاك ئايال، پاكىز ئايال.

تەبىبە : ھالال، پاكىز، ئۇبدان، بەلەن.

زەرىپە : ھۇشيار ئايال، زېرەك ئايال، چېچەن ئايال.

ئائىشە : پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى ۋە مۆمىنلەرنىڭ ئانىسىنىڭ

ئىسمى، كەيپىياتى ياخشى ئايال.

ئاتىكە : قىپقىزىل ۋە ئېسىل .

ئارىفە : ئىلىم - مەرىپەتلىك ئايال .

ئالىيە : ئىگىز، يۈكسەك، يۇقىرى، ئالىيجاناب .

ئىبادەت : تائەت، ناماز، قۇلچىلىق قىلماق، ئىبادەت قىلماق، دىنى ئەھكاملارنى ئورۇنلىماق .

ئەزىزە : سۆيۈملۈك، ھۆرمەتلىك، قەدىرلىك، ئېسىل . كۈچلۈك .

ئەتىيە : سوۋغا - سالام، ھەدىيە .

ئەفيفە : ئىپپەتلىك، پاك .

ئەلىيە : شەرەپلىك، ئىگىز، يۇقىرى، يۈكسەك .

ئىنايەت : كۆڭۈل بۆلمەك، غەمخورلۇق قىلماق، ساقلىماق، باشقۇرماق .

فائىزە : غەلبە قىلغۇچى ئايال، مۇرادىغا يەتكۈچى ئايال .

فائىقە : ھۆسن - جامالى بەك كېلىشكەن .

فاتىمە : بالىسىنى (سۈتىدىن) ئايرىغان ئايال .

فەردەۋىس : باغ، بوستان، گۈلباغ، جەننەت .

فەرىدە : يالغۇز، مىسلىسىز، قىممەتلىك گۆھەر .

قەمەر : ئاي .

كۈلسۈم : ئىككى مەڭزى ۋە يۈزى گۆشلۈك ئايال .

كەۋسەر : تاتلىق سۇ، جەننەتتە بىر ئۆستەڭ .

لامئە : نۇر چاچقۇچى، داڭلىق .

لەتىفە : مۇلايىم، مەرھەمەتلىك، مەدەنىيەتلىك .

لەيلا : بەك قاراڭغۇ ۋە ئۇزۇن كېچە، مەستلىك، مەستلىكنىڭ باشلىنىشى،

ھاراقنىڭ كەيپى .

مارىيە : ئاقپشماق ئايال .
مەريەم : سۇربىيانىچىدە ئىگىز دېگەن بولىدۇ، ئىيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ
ئانىسىنىڭ ئىسمى .
مەلىكە : مۈلۈكدار ئايال .
مۇنىيرە : نۇرلۇق، يۈزى يۇرۇق، گۈزەل، نۇر چىچىپ تۇرغۇچى .
نائىلە : ئېرىشكۈچى، سوۋغا - سالام .
ناجىيە : قۇتۇلغۇچى ئايال، تېز ماڭدىغان تۆگە .
نادىرە : ھىكلەتلىك سۆز، لەتىپە، ئۆز زامانىدا تەڭدىشى يوق ئايال .
نادىيە : جەمئىيەت، يىغىن، كۇلۇب .
نارىمان : پارىسچە ئانارغا ئوخشاش دېگەن بولىدۇ .
نەجات : قۇتۇلماق، خالاس تاپماق .
نەجىيە : تېگى - تەكتى ئېسىل، پەزىلەتلىك، زېرەك، نەپىس، ئەقىللىق .
نەجىيە : سىر، سىرداش دوست .
نەرگىس : تەڭگىچە ئاق ياكى سېرىق گۈلى بولغان بىر خىل ئۆسۈملۈك بولۇپ
گۈلىگە كۆزلەر ئوخشىتىلىدۇ .
نەزىيە : ئىپپەتلىك، رەزىللىكلەردىن يىراق .
نەسرەن : ئەتىرەك پۇرايدىغان بىر خىل ئاق گۈل .
نەسىمە : مەيىن شامال، ئىللىق ھاۋا .
نۇسرەت : غەلبە، زەپەر، قۇتۇلۇش .
نەزىيرە : ئوخشىغۇچى .
نەئىمە : تۇرمۇشى ياخشى ۋە كۆڭلى خاتىرجەم .
نۇر جاھان : جاھاننىڭ نۇرى .

هاجر : ئىبراھىم ئەلەھىسسالامنىڭ ئايالىنىڭ ئىسمى .

ھادىيە : يېتەكچى ئايال ، توغرا يولغا باشلايدىغان ئايال .

ياسەمىن : خۇش پۇراقلىق بىر خىل ئۆسۈملۈك .

(ئىسىملار) – (مەنىسى)

ئابا – دادا ، ئاتا ، شۇنداقلا ئاپا ، ئانا دېگەن مەنىسىمۇ بار

ئابامبەگ – ئەبەدىلىك بەگ

ئابام ئۇلۇغ – ئەبەدىلىك ، مەڭگۈلۈك

ئابىنچۇ – خۇشاللىق ، كۆڭۈلنى ئالغۇچى

ئابىنچۇ قاتىن – كۆڭۈلنى ئالدىغان خېنىم ، خانىش

ئابىنىق – بەختلىك ، تىنچ

ئاتابېك – ئوردا تەربىيىچىسى ، تەربىيىچى

ئاتات – تاي ، قۇلان

ئاتاش – ئاتەش ، ئوت

ئاتاي – بالا ، باچكا

ئاتلىغ – ئابرويلۇق ، ئاتالغان ، مەشھۇر ، باشلىق

ئاتىش – ئېتىشماق

ئاتمىش قارا – ئاتمىش : ئىسمى ، قارا : سۈپىتى

ئاتىم – مەرگەن

ئاچارى – ھەزرەت ، ئۇستاز

ئاچۇق – ئوچۇق

ئاچىق – چوڭ ئاكا

ئادام توغرۇل – توغرۇل (بىر خىل يىرتقۇچ قۇش) دەك چىۋەر ئادەم

ئادايۇ - ئېزىز ، قىممەتلىك
ئادۇغ (ئادىغ) - ئېيىق
ئارا بۇغا - ئوتتۇرا ھال بۇغا
ئارتۇق - ئارتۇق ، ئېشىپ كەتكەن ، جىق ، نۇرغۇن
ئارتۇن - زىرە (ئۆسۈملۈك)
ئارسلان - شىر بالىسى
ئارغۇ - ئىككى تاغ ئارسى
ئارغۇن - ئارغىماق
ئارقار - ياۋا قوي
ئارقۇ - باھالىق ، قىممەتلىك
ئارقىش - كارۋان باشلىقى ، خەۋەرچى
ئارش - تازا ، پاك ، پاكىز
ئارىغ - پاكىز ، ساپ
ئازغىر (ئادىغىر) - ئايغىر
ئازۇق - ئوزۇق ، يېمەكلىك
ئازۇقلۇغ - ئوزۇقلۇقى بار ئادەم
ئازىغ - ھوشيار كىشى
ئازۇن - دۇنيا ، دەۋر
ئاسغۇ - مارجان (بويۇنغا ئاسدىغان)
ئاسىغ - نەپ ، پايدا ، مەنپەئەت
ئاسقىن - ئېسىل ، ئالىجاناب
ئاشان - ھۈرمەتلەن ، غىزالان

ئاشان توغۇرۇل – توغۇرۇلدەك غزالان

ئاشتال – كەنجى ئوغۇل

ئاشاي – غايە ، مەقسەت

ئاغارلاغ – ھۈرمەتكە لايىق ، شەرەپلىك ، ئۇلۇغ

ئاغۇش – ئۇرۇق ، جەمەت

ئاغىر – قەدىرلىك ، ئېزىز ، شەرەپلىك ، ئۇلۇغ

ئاقاش – ئاكا ، ئاكاش

ئاقى – مەردانە ، جەسۇر ، مەرد

ئاقخان – ئاق : ئىسمى ، خان : قوشۇمچىسى

ئالپ – جەسۇر ، باتۇر ، قەھرىمان

ئالپ ئايا – ئەڭ ياخشى قەھرىمان

ئالپ ئاتا (ئەلپەتتا) – باتۇر ئاتا

ئالپ ئەرتۇڭا – قاپلاندىك باتۇر ئەر

ئالپ تېكىن – باتۇر شاھزادە

ئالپاغۇت – يېڭىلىمەس قەھرىمان ، تاغ يۈرەك باتۇر

ئالتۇن – (1) ئالتۇن ، (2) زۆھرە يۇلتۇزىنىڭ ئىسمى

ئالتۇن قارا : ئالتۇن : ئىسمى ، قارا : سۈپىتى

ئالقا – مەدھىيىلىمەك

ئالقش – بەخت ، خۇشاللىق ، تەنتەنە

ئامساق – ھەۋەس

ئامۇل – تەمكىن ، ئېغىر – بېسىق

ئاناچ – ئۆزىنىڭ زېرەكلىكى بىلەن ھەممىگە ئاندىك تۇيۇلىدىغان قىز

ئانۇغ - ئۈمىد ، ئارزۇ

ئاي - ئاسماندىكى ئاي

ئايۇق - ئايغۇچى ، قوغدىغۇچى

ئايكۈن - ئاي ۋە كۈن

ئاي سىلگ - ئايدەك پاك

ئايخان - ئايدەك خان

ئايتەڭرى - تەڭرى : ئىسمى ، ئاي : سۈپىتى

ئاي تۇغمىش - ئايدىن تۇغۇلغان

ئايتولدى - ئايدەك تولغان

ئاي چەچەك - ئايدەك چىرايلىق (قىز)

ئەدگۈ (ئەزگۈ) - ياخشى ، ئېسىل ، چىرايلىق

ئەرەن - يىگىت ، ئەركەك ، ئەر

ئەر بۇقا - بۇقىدەك كۈچلۈك ئەر

ئەردەم - ئەدەب ، ئەخلاق ، پەزىلەت

ئەردەنى - گۆھەر ، مەرۋايىت ، ئۈنچە

ئەردەنى قاتىن - گۆھەر خېنىم

ئەرك - ئەركىنلىك ، سەلتەنەت

ئەركەچ - تېكە

ئەسەن - ئېسەن ، ساق - سالامەت

ئەسەن قارا - بۈيۈك ساقلىق ، كاتتا ئېسەنلىك

ئەكە - ئۇكا ، سىڭىل

ئەلكۈن - خەلق ، قەبىلە

ئەۋلىك - خوجاين ، ئۆيلۈك ، ئۆي ئىگىسى

بابا - بوۋا ، ئاتا

باخشى (باشقى) - ئۆگەتكۈچى ، موللا ، ئۇستاز ، دوختۇر

بادۇر - ئۆلچەن

بارچا تۇرمىش - ھەممىسى تۇرغان ، ھەممىسى تەل

بارچا تۇغمىش - ھەممىسى تۇغقان

بارس - يولۋاس

بارغۇت - قەبىلە نامى

بارغۇت كۈن - بارغۇت : ئىسمى ، كۈن : سۈپىتى

بارلىغ - باي ئادەم

بارمان - دۆلەتمەن

باسا تەمۈر - تەمۈر (تۆمۈر) : ئىسمى ، باسا (ياردەم) : سۈپىتى

باسمىل - قەبىلە نامى

بارسغان - يولۋاستەك خان

باسۇت - ياردەمچى ، يۆلگۈچى

باشلاغ - باشلىغۇچى ، باشلىق

باقلان - باقلان

بالتۇ - پالتا

بالىغ (1) - شەھەر ، قەلئە ، (2) بېلىق

باياغۇت - دۆلەتمەن ، باي

باي تەمۈر - تەمۈر : ئىسمى ، باي : سۈپىتى

بەدۈك - بۈيۈك ، كاتتا ، يۈكسەك

بەرك - كۈچلۈك ، ساغلام

بەكرىش - مۇستەھكەم

بەكتۇر - چىڭ تۇر

بەگ - بەگ ، خان ، شاھزادە ، ئەركەك ، ئەر

بەگى - بەگدەك

بەگ ئارسلان - ئارسلاندەك ئەر

بەگ بۇقا - بۇقدەك كۈچلۈك ئەر

بەگلەن - بەگ بول ، بەگدەك بول ، قاپىل ئەر بولۇپ چىق

بەگتاش - تاشتەك مۇستەھكەم ئەر

بەگ تەمۈر - تۆمۈردەك بەگ ، تۆمۈردەك ئەر

بەگلىك - بەگ ئەۋلادى ، ئالىجاناب

بەگ تۇتۇق - مەرتىۋىلىك ئەر

بەگ تۇرمىش - بەگدەك تۇرغان

بوتۇق - بوتىلاق

بۇرخان قۇلى - بۇدداھنىڭ قۇلى

بۇغۇغ - ئالىم ، دانىشمەن

بۇرسلان - قاپلان

بۆرە تېگىن - بۆرىدەك باتۇر شاھزادە

بۇزاغۇ - موزاي

بۇغرا - ئەركەك تۆگە

بوغۇ - بۇغا

بۇقا - بۇقا

بۇقاخان – بۇقدەك كۈچلۈك خان

بۇلاق – (1) بۇلاق ، (2) قەبىلە نامى ، (3) ئېقىن دەريا

بۇلان – بىر خىل ھايۋان ئىسمى

بۇيان – ساۋاب ، بەخت ، ياخشىلىق

بۇيان قار – بەخت ياغدۇرغۇچى قار

بۇيرۇق – ئەمەلدار

بۆكە (بۇكا) – (1) جەسۇر ، پالۋان ، باتۇر ، (2) ئەجدىھا ، ياۋۇز

بۆكە خان – باتۇر ، پالۋان خان

بۆگۈ – بىلىملىك ، ئەقىللىق

بۆگۈ بىلگە – ئەقىللىق ئالىم

بۆگۈ خان – دانىشمەن خان

بۆگۈش – ئەقىلدار ، دانىشمەن

بىكە – خېنىم

بىگۈ – ئەقىللىق

بىلگە – ئالىم ، دانىشمەن ، بىلىملىك

بىلگە بەگ – دانىشمەن بەگ

بىلگە قاغان – دانىشمەن خان

بىلگە تۇتۇق – بىلىملىك ، مەرتىۋىلىك ، ئىدارە قىلغۇچى بەگ

بىلگە ئەر – بىلىملىك ئەر

بىلگە قاتىن – بىلىملىك مەلىكە

تابدۇ – تاپار

تاردۇش – مەرتىۋە ، دەرىجە

تارىقچى بەگ – دېھقان يىگىت
تاڭسۇق – نەپىس ، قىممەتلىك ، كەم ئۇچرايدىغان
تارىخان – خان ، بەگ
تاش – تاشتەك مۇستەھكەم
تايۇق – تۇيغۇن ، زېرەك
تايانغۇ – تايىنىدىغان ، ئىشىنىدىغان
تايانچ – تىرەك ، يۆلەك
تەركەن – خاقان ، پادىشاھ ، ۋىلايەت ھۆكۈمدارى
تەكش – ھەر نەرسىنىڭ ئاخىرى
تەگىن (تىگىن ، تېكىن) – (1) قۇل ، (2) شاھزادە
تەگىن ئۆگە – بىلىملىك شاھزادە
تەمۈر – تۆمۈر
تەمۈر بۇقا – تۆمۈردەك بۇقا
تەڭىز – دېڭىز
تەڭىزخان – دېڭىزخان
تەڭرى – تەڭرى ، ئىلاھ ، ئاسمان
تەڭرىلى – تەڭرىلىك ، خۇداگۈي ، مۆئمىن
تەڭرى تۇغىشىش – تەڭرى تۇغقان
تەڭرىدە بولمىش – تەڭرى ياراتقان
توزۇن – كېلىپ چىقىشى ياخشى ، ئېسىل ، ئوچۇق – يورۇق
تورۇم – بۇتا (ھايۋان ئىسمى)
تورۇمتاي – بىر خىل يىرتقۇچ قۇشنىڭ ئىسمى

توسۇن – منىلىمگەن ئات
توغرۇل – بىر خىل يىرتقۇچ قۇش
توقش – جەڭ ، ئۇرۇش ، توقۇنۇش
تولۇن – تولغان ، تولۇق ، يېتىلگەن ، پۈتۈن
تويۇن – يېزا ئاقساقلى
تويىن – راھىب
تويىن قۇلى – راھىبىنىڭ قۇلى
تۇتۇق – (1) مەرتىۋە ، (2) ئىدارە قىلغۇچى
تۇتۇق ئەر – (1) مەرتىۋىلىك ئەر ، (2) ئىدارە قىلغۇچى بەگ
تۇتۇش – كايىماق ، قاتتىق سۆزلىمەك
تۇدۇش – ئۇرۇش ، سوقۇش
تۇدۇڭ – باشلىق
تۇرمىش – تۇرغان (ئورنىدىن تۇرغان)
تۇغمىش – تۇغۇلغان ، ئەۋلاد
تۇڭا – قاپلان جىنىسىدىن بىر ھايۋان
تۇڭاخان – قاپلاندىكە خان
تۆلىك – جاسارەت ، غەيرەت
تۈركان قاتىن – تۈرك خانىشى
تۈزىمىش – تۈزۈلگەن ، توغرا ، قۇسۇرسىز
تۈزۈن – تۈزۈتلۈك ، كەمتەر ، مۇلايىم
تېتىك – تېتىك ، جانلىق ، ماھىر
تىگىن بەگ – شاھزادە يىگىت

چاغرى – (1) لاجىن ، (2) بۇركۇت

چاغرى بەگ – بۇركۇتتەك ئەر

چاۋىش – يول ، تەدبىر ، تەدبىرچى

چەبەر – چېۋەر ، قابىل

چەچەك (چېچەك) – گۈل ، غۇنچە ، چېچەك

چوغلۇق – (1) نۇرلۇق ، ئىسسىق ، (2) بىر خىل گۈل ئىسمى

چوبەن – چوپان ، پادىچى

چىگىل – تۈركىي قەبىلىلەرنىڭ بىرى

چىگىل ئارىسلان – چىگىللارنىڭ ئارىسلانى

خان – (1) خان ، ھۆكۈمدار ، (2) (قان

خانبابا – خاندەك ئاتا

راتنا – ئۇنچە ، گۆھەر

راتنا قار – ئۇنچىدەك قار

زەمۇران – زۇمرەد

ساچۇ – چۇچا (ياغلىق چۇچىسى)

سارسال – سۆسەر) بىر خىل ھايۋان)

سارمۇساق – سامساق

سارىغ – سېرىق رەڭ

سارىغ خان – سارىغ : ئىسمى ، خان : سۈپىتى

ساغۇن – قارلۇق قەبىلىسىنىڭ چوڭلىرىغا بېرىلىدىغان ئۇنۋان

سالچۇق – قەبىلە نامى

سانگۇن (سەنگۈن ، سانغۇن –) سەركەردە ، قوماندان

سانمىش – سانالغان

ساۋ – شۆھرەت ، خەۋەر

سەۋۋگ – سۆيگۈ

سەۋنگ – ئەزىز

سەۋنگلى – سۆيۈملۈك

سەۋنىچ – شادلىق

سوغۇن – تاغ تېكىسى

سۇنغۇش – نەيزىۋازلىق

سۇقاق – بۆكەن (ھايۋان ئىسمى)

سۇڭقۇر – شۇڭقار

سۆڭۈ – خەنجەر ، نەيزە

سۈپۈرگۈ – سۈپۈرگە

سىم – كۈمۈش

سىلىگ – سىلىق ، پاكىز ، زېرەك ، مۇلايىم

سىلىغ – سىلىق ، مۇلايىم

سىنان – سىنالغان

قaban – تاۋاق

قاپان – قاۋان

قاپلان – يولۋاس

قاتمىش – قاتقان ، مۇستەھكەم ، چىڭ

قاچغار – توشقان

قارا – (1) قارا رەڭ ، (2) پۇقرا ، خەلق ، مىللەت ، (3) ئۇلۇغ ، كاتتا ، چوڭ

قاراخان – پۇقرانىڭ خانى ، ئۇلۇغ خان

قارا باقىشى – چوڭ ئۇستاز

قارا بۇغا – چوڭ بۇغا

قارا تەمۈر – تەمۈر : ئىسمى ، قارا : سۈپىتى

قارا تويىن – چوڭ راھىب

قارا قۇش – بىر خىل چوڭ قۇش

قارۇنچى – مۇھاپىزەتچى

قارغىلاچ – قارلىغاچ

قارلۇق – ئۇيغۇر قەبىلىلىرىدىن بىرى

قاسۇق – مىق

قاغان – خاقان ، خان ، پادىشاھ

قانتۇرمىش – قاندۇرغان ، رازى قىلغان

قاۋۇش – كېلىشمەك ، ئۇيۇشماق

قاۋۇشتۇر – كېلىشتۈر ، ئۇيۇشتۇر

قاي – قەبىلە نامى

قاياق – قايماق

قەدىر – قەيسەر ، كەسكىن

قەيسەر – رۇم شاھلىرىنىڭ ئۇنۋانى

قورۇمچى ئوغۇل – چوڭ ئوغۇل

قوزى – (1) قوزا ، (2) سۆيۈملۈك

قۇرسۇز – يۈز – ئابروي ، سالاپەت

قۇنشى – قوشنا

قۇت – بەخت ، دۆلەت
قۇتادىمىش – بەخت كەلتۈرگەن
قۇتلۇغ – قۇتلۇق ، بەختلىك
قۇتلۇغ بەگ – بەختلىك ئەر
قۇتلۇغ بۇغا – بۇغا : ئىسمى ، قۇتلۇغ : سۈپىتى
قۇتلۇغ بۇقا – بۇقا : ئىسمى ، قۇتلۇغ : سۈپىتى
قۇتلۇغ بىلگە قاغان – بەختلىك ، دانىشمەن پادىشاھ
قۇتلۇغ تىگىن – بەختلىك شاھزادە
قۇتلۇغ تەڭرى – بەخت بەرگۈچى تەڭرى
قۇتلۇغ تەمۈر : تەمۈر : ئىسمى ، قۇتلۇغ : سۈپىتى
قۇتلۇغ تۇرمىش – بەختلىك تۇرغان ، خۇشال تۇرغان
قۇتلۇغ ئوغۇل – بەختلىك ئوغۇل
قۇتغان – بەختلىك ، بەخت تاپقان
قۇرتۇلمىش – قۇتۇلغان ، يەڭگىلىگەن
قۇشتر – مۇئەللىم ، ئۇستاز
قوغۇرسۇ – ئۇيغۇر قەبىلىلىرىدىن بىرى
قوغۇرسۇ ئالتۇن – ئالتۇن : ئىسمى ، قوغۇرسۇ : سۈپىتى
قۇلان – قۇلان (ياۋا ئېشەك)
قۇلۇن – قۇلۇن (ھايۋان ئىسمى)
قۇلۇن قارا – قارا رەڭلىك قۇلۇن
قۇنتۇز (قۇندۇز) – قۇندۇز (بىر خىل ھايۋان ئىسمى)
قۇنچۇي (خۇنچۇي) – مەلىكە

قىرا - ئېتىز

قىرچە چەك - قىردا ئۆسكەن گۈل

قىز - قىز بالا ، قىزچاق

قىنىم - جەسۇر

قىيىمتۇ - ھۇشيار

كەنج (كەنج -) كەنجى ، كىچىك ، كېيىنكى ، ئاخىرقى

كەنج تۇغمىش - كېيىن تۇغۇلغان

كەنج ئوغلان - كەنجى ئوغۇل

كۆركلۈگ - كۆركەم ، چىرايلىق

كۆزۈن - كۈچ ، قۇۋۋەت

كۆل - كۆل ، دېڭىز

كۆلتىگىن - ئەقلى كۆلدەك شاھزادە

كۆۋشەك - گۈزەل ، چىرايلىق ، يۇمشاق

كۈچ تەمۈر - تەمۈر : ئىسمى ، كۈچ (كۈچلۈك) : سۈپىتى

كۈچ تىگىن : كۈچلۈك شاھزادە

كۈچلۈگ - كۈچلۈك ، قۇدرەتلىك

كۈسەمىش - ئارزۇ قىلغان

كۈسەن - كۈچارنىڭ قەدىمكى نامى

كۈسەنچ - ئارزۇ ، تىلەك

كۈگەلىك - مۇقەددەس ، مەشھۇر

كۈلچىرە - خۇش چىراي

كۈل بىلگە قاغان - بىلىملىك ، ماختاشقا لايىق خان

كۈل قاغان – خۇش چىراي خان

كۈمۈش تىگىن – تېنى كۈمۈشتەك ئاق شاھزادە

كۇرشاد – قەدىمكى ئۇيغۇر شاھزادىسىنىڭ ئىسمى

كۇشان – قەدىمكى ئۇيغۇر خانلىقىنىڭ نامى

كۈن – كۈن ، قۇياش ، شەرق

كۈنخان – كۈندەك خان

كۈن بەرمىش – كۈن بەرگەن ، بەختكە ئېرىشتۈرگەن

كۈنتۇغدى – كۈن چىقتى

كۈن تەڭرى – كۈندەك تەڭرى

كۈن سىلگ – كۈندەك ئىللىق

كشى – ئۇستاز

كشى قارا – چوڭ ئۇستاز

لاچىن – لاچىن ، بۈركۈت

مەڭۈ تەمۈر – ئەبەدىي تۆمۈردەك مۇستەھكەم

مەڭلىك (مەڭلىك) – (1) بەلگىلىك ، (2) مەڭلىك ، (3) بەختلىك ، خۇشال

مەڭلىك سەنگۈن – قۇتلۇق باتۇر

مۇڭسۇز – غەم – قايغۇسىز ، خاتىرجەم

مىڭ تەمۈر – مىڭ : ئىسمى ، تەمۈر : سۈپىتى

مىڭ قارا – مىڭ : ئىسمى ، قارا : سۈپىتى

نوم قولى – دىن قولى

نىكۇ – ياخشى

ئوتاپچى – تېۋىپ ، دورىگەر

ئوردۇبەگ – ئوردىدا خىزمەت قىلغۇچى بەگ

ئوزمىش – قۇتۇلغان ، نىجاد تاپقان

ئوغلان – ئوغۇل بالا ، ئەزىمەت

ئوغلاقۇ قاتىن – دۆلەتمەن خوتۇن

ئوغۇز – (1) ئوغۇز سۈتى ، (2) تۈرك قەبىلىلىرىنىڭ بىرىنىڭ نامى

ئوغۇل – ئوغۇل بالا

ئوغۇل تىگىن – ئوغۇلدەك شاھزادە

ئۇتار – ئۇتۇپ چىقىدۇ

ئۇتۇش – يەڭگۈچى ، ئۇتقان

ئۇچقۇر – بىلىملىك كىشى

ئۇدغۇرمىش – ئۇيۇشقان ، غەلبە قىلغان

ئۇدىمىش – شەپقەتلىك

ئۇز – چىرايلىق ، گۈزەل

ئۇسۇق – ئۇسسىغان

ئۇسۇن – ئۇزۇن ، ئۇزاق

ئۇغراق – ئارزۇ ، نىيەت

ئۇلۇغ – ئۇلۇغ ، كاتتا ، چوڭ

ئۇلۇغ بەگ – ئۇلۇغ ئەر

ئۇلۇغ خان – ئۇلۇغ پادىشاھ ، كاتتا خان

ئوماي – (1) بىر خىل ھايۋان ئىسمى ، (2) يولداش ، ھەمراھ ، (3) تەڭرى

ئۇمۇن – ئۇمىد

ئۇنىغۇر – ئۇيغۇر

ئۆتمەش - ئۆتكۈر ، ئۈزۈپ ماڭغۇچى

ئۆتكۈر - ئىتتىك ، تېز ، كەسكىن

ئۆتكۈرمىش - ئۆتكۈرلەشكەن

ئۆتۈنچ تەمۈر - تەمۈر : ئىسمى ، ئۆتۈنچ (قەرزدار) : سۈپىتى

ئۆكۈش قارا - ئۆكۈش (يىلقا) : ئىسمى ، قارا : سۈپىتى

ئۆگۈرۈنچ - خۇشاللىق ، شادلىق

ئىدىقۇت - مۇقەددەس بەخت

ئىسىگ تارخان - مۇلايىم خان

ئىش بۇغا - بۇغا : ئىسمى ، ئىش (دوست) : سۈپىتى

ئىش قارا - ئىش (چاچ ئۆرۈمى) : ئىسمى ، قارا : سۈپىتى

ئىل - ھۆكۈمدار ، مەملىكەت ، دۆلەت ، خەلق

ئىل ئاشمىش - ھۆكۈمدارلىقتا يۈكسەك

ئىل ئالمىش - دۆلەت ئالغان

ئىل ئەتمىش - دۆلەت قۇرغان ، ئەلنى ئىدارە قىلغان

ئىل ئەتمىش بىلگە قاغان - ئەلنى ئىدارە قىلغان دانىشمەن خان

ئىل ئەردەم - (1) خەلقپەرۋەر ، (2) دۆلەتنىڭ ئەدەب ، ئەخلاقى

ئىل بۇغا - بۇغا : ئىسمى ، ئىل : سۈپىتى

ئىل تەمۈر - تەمۈر : ئىسمى ، ئىل : سۈپىتى

ئىل تۇتمىش - دۆلەتنى تۇتۇپ تۇرغۇچى

ئىل تۈزۈمىش - ئەلنى تۈزگۈچى

ئىل قۇتادىمىش - ئەلنى بەختىيار قىلغان

ئىل ئۈگەسى - دۆلەتنىڭ دانىشمىنى ، ئەلنىڭ ئۇستازى

ئىل ئىككەرمىش – ئەلنى ئىدارە قىلغان ، دۆلەتنى قۇدرەت تاپقۇزغان

ئىل ئىنانچ – دۆلەتنىڭ ئۈمىدى ، ئەل ئىشىنىدىغان

ئىل ئىنانچ تىرەك – دۆلەتنىڭ ئىشەنچلىك تىرىكى

ئىل يىغمىش تەڭرىم – ئەلنى توپلىغان تەڭرىم (پادىشاھىم)

ئىلىكتا – يەر ئىگىسى

ئىلىگ (ئىلىك) – (1) خان ، خاقان ، (2) ئەل ، قۇل ، (3) ھۆكۈمدار

ئىلىگ بەگ – (1) شاھزادە ، (2) ھۆكۈمدار بەگ ، (3) خان

ئىلىگ قان – پادىشاھ

ئىلچى – ئەلچى

ئىلچى قارا – كاتتا ئەلچى

ئىنگە – ھىڭگان تۆگە

ئىنىك – ئوكا

ئىناق قۇلى – دوستلۇق قۇلى

ئىنانچ – (1) ئىشەنچ ، ئىشەنچلىك ، (2) ۋەزىر

ئىنانچ بۇيرۇق – ئىشەنچلىك ئەمەلدار

ئىنال – ئانىسى ئېسىلزادە ، ئاتىسى ئاددىي خەلقىن بولغان كىشى

ياپغۇ – بىر خىل ئۇنۋان نامى

ياچانقىر – ئۇياتچان ، ھايالىق

ياراغ (ياراق) – قورال

ياران – دوست ، ھەمراھ

يارۇغلۇ – ئوتلۇق ، نۇرلۇق

يارۇق – يورۇقلۇق ، يورۇق

ياربچى - ياردەمچى

ياشقان - ياش يىگىت

ياغما - تۈرك قەبىلىلىرىدىن بىرىنىڭ نامى

يانداق - يانتاق

ياغان - پىل

يەتمىش قارا - يەتمىش : ئىسمى ، قارا : سۈپىتى

يۇرتۇغ - ھەمراھ

يوللۇغ تىگىن - يولى بار شاھزادە

يىدلاغ - خۇشپۇراق